

Beeldverslag inpassingssessie 08.05.2014

Verbreiding Lekkanaal / Aanleg 3^e kolk Prinses Beatrixsluis / Bedrijvenpark Het Klooster

21 mei 2014

Zicht op het Lekkanaal met op de voorgrond de Prinses Beatrixsluis en de aanleg van bedrijvenpark Het Klooster.
[luchtfoto: Rijkswaterstaat]

Inpassingssessie

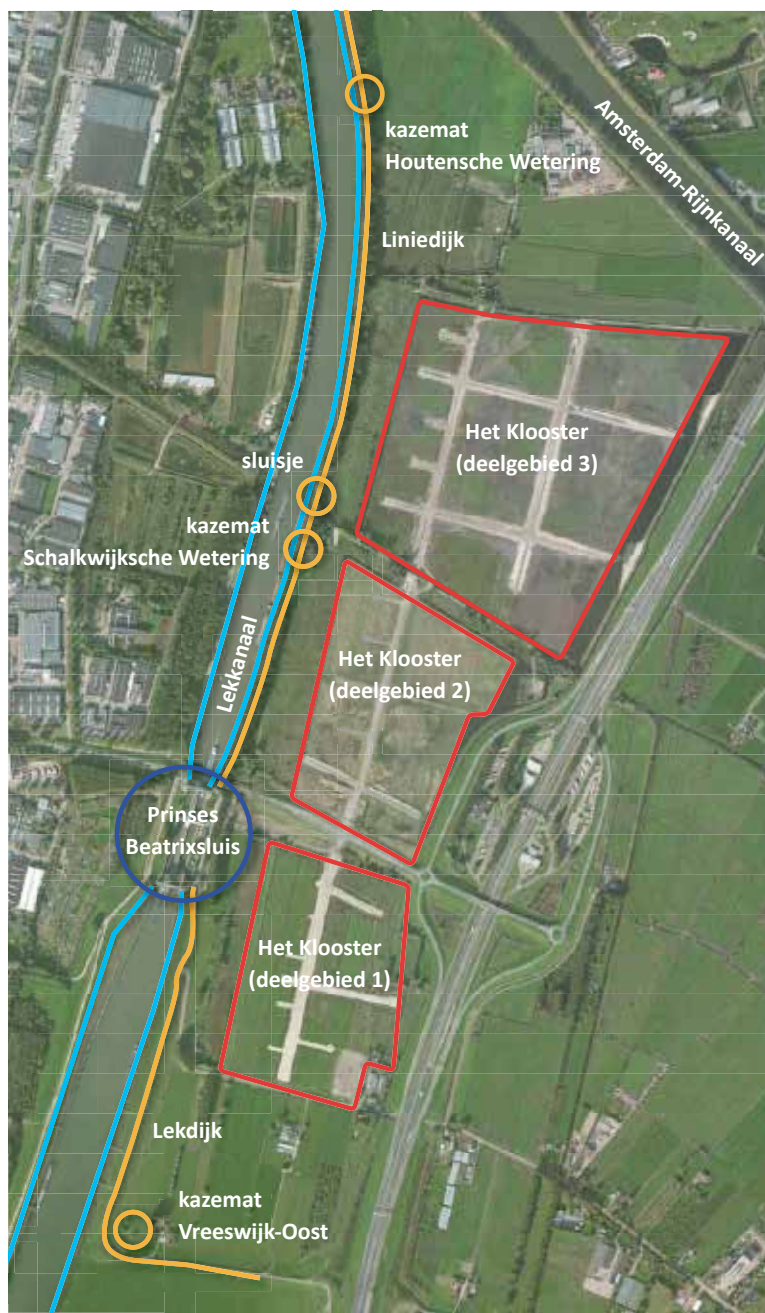
Op donderdagavond 8 mei 2014 vond op het provinciehuis van Utrecht een inpassingssessie plaats over de landschappelijke inpassing van de 3^e kolk voor de Prinses Beatrixsluis en de verbreding van het Lekkanaal in Nieuwegein. De Prinses Beatrixsluis is de grootste monumentale binnenvaartsluis van Nederland. Om een betere doorstroming van de scheepvaart te bereiken, wordt een derde sluiskolk gebouwd en wordt het Lekkanaal verbreed. Om de aanleg van de 3^e kolk en de verbreding van het Lekkanaal mogelijk te maken, is het nodig om een aantal verdedigingswerken van de Nieuwe Hollandse Waterlinie te verplaatsen. Daarnaast is de gemeente Nieuwegein bezig met de aanleg van het bedrijventerrein Het Klooster. Al deze ruimtelijke ontwikkelingen dienen in samenhang te worden beschouwd, zodat er een integrale ruimtelijke inpassingsschets kan worden gemaakt. Dit vormde het onderwerp van de 'Inpassingssessie Verbreding Lekkanaal / Aanleg 3^e kolk Prinses Beatrixsluis'. De provincie Utrecht heeft bureau Terra Incognita *stedenbouw en landschapsarchitectuur* uit Utrecht gevraagd om van deze werksessie een verslag op te stellen. Aan de hand van de uitkomsten van de inpassingssessie, zoals die in dit beeldverslag zijn vastgelegd, stelt de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en het Kwaliteitsteam Nieuwe Hollandse Waterlinie een formeel advies op.

Beeldverslag inpassingssessie

Verbreiding Lekkanaal / Aanleg 3^e kolk Prinses Beatrixsluis / Bedrijvenpark Het Klooster

Doel

De inpassingssessie wordt geopend door Mariëlle Hoefsloot (provincie Utrecht). Na een welkomstwoord en een korte voorstelronde licht zij het doel van de bijeenkomst toe. Het doel van de inpassingssessie is tweeledig. Enerzijds dient er overeenstemming te worden bereikt over één kwalitatief zo optimaal mogelijke én realiseerbare ruimtelijke inpassingsschets voor de verbreding van het Lekkanaal, de aanleg van de 3e kolk van de Prinses Beatrixsluis en de realisatie van het bedrijventerrein Het Klooster. Deze ruimtelijke ontwikkelingen zijn gelegen in het vanuit landschappelijk en cultuurhistorisch oogpunt uiterst waardevolle Linieland van de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW). Ruimtelijke ingrepen in dit kwetsbare gebied dienen derhalve in samenhang met de hier aanwezige en te ontwikkelen ruimtelijke kwaliteiten van de NHW te worden beschouwd. Anderzijds dienen een aantal nog aanwezige onduidelijkheden en hiaten uit het Ontwerp Tracé Besluit (OTB) geadresseerd te worden en zal het Landschapsplan klaar gemaakt moeten worden voor de naderende stap van OTB naar TB (Tracé Besluit).

Ligging Lekkanaal, Prinses Beatrixsluis en Het Klooster in het Linieland.

[kaart: Witteveen+Bos]

Van OTB naar TB

Jacqueline te Lindert (Rijkswaterstaat) licht de stap van OTB naar TB toe. Het TB zal volgens de huidige planning op 1 juni a.s. worden aangeboden aan Den Haag (Ministerie IenM). De vaststelling door de Minister is vooralsnog voorzien net vóór het zomerreces. Na de zomer zal het TB ter visie worden gelegd. Het Landschapsplan vormt een uitwerking van het ambitiedocument en zal als bijlage van het TB worden aangeboden, met als doel om de beoogde beeldkwaliteit te duiden van de in het TB opgenomen ruimtelijke ingrepen. De hierin opgenomen beeldkwaliteitseisen worden vertaald naar 'harde' eisen t.a.v. ontwerp en uitvoering. Deze ontwerpeisen worden in een DBFM-contract (Design, Build, Finance, Maintain) vastgelegd. Dit betreft minimale kwaliteitseisen die te allen tijde gerealiseerd dienen te worden. Ook beheer- en onderhoudsaspecten (maintain) worden in deze ontwerpeisen contractueel vastgelegd. Van potentiële opdrachtnemende partijen wordt daarnaast (naar verwachting) verlangd dat zij een 'vormgevingsdocument' opstellen waarin zij concreet aangegeven hoe zij de in het contract opgenomen kwaliteitseisen in de praktijk zullen toepassen. Dit vormgevingsdocument vormt voor de opdrachtgever een instrument om te toetsen of de opdrachtnemende partij de opdracht daadwerkelijk heeft begrepen. Daarnaast kunnen opdrachtnemers ook 'richtinggevende' ontwerpeisen honoreren. Dit betreft aanvullende beeldkwaliteitseisen die in het kader van de EMVI-aanbestedingsprocedure (Economisch Meest Voordeling Inschrijving) tot meerwaarde kunnen leiden, maar die niet als een harde eis zijn vastgelegd in het DBFM-contract. Opdrachtnemers kunnen er voor kiezen om deze richtinggevende eisen in hun aanbieding op te nemen en te realiseren, maar zijn hiertoe niet verplicht.

plankaart uit het Landschapsplan (november 2013)
[kaart: Witteveen+Bos]

Negen ruimtelijke vraagstukken

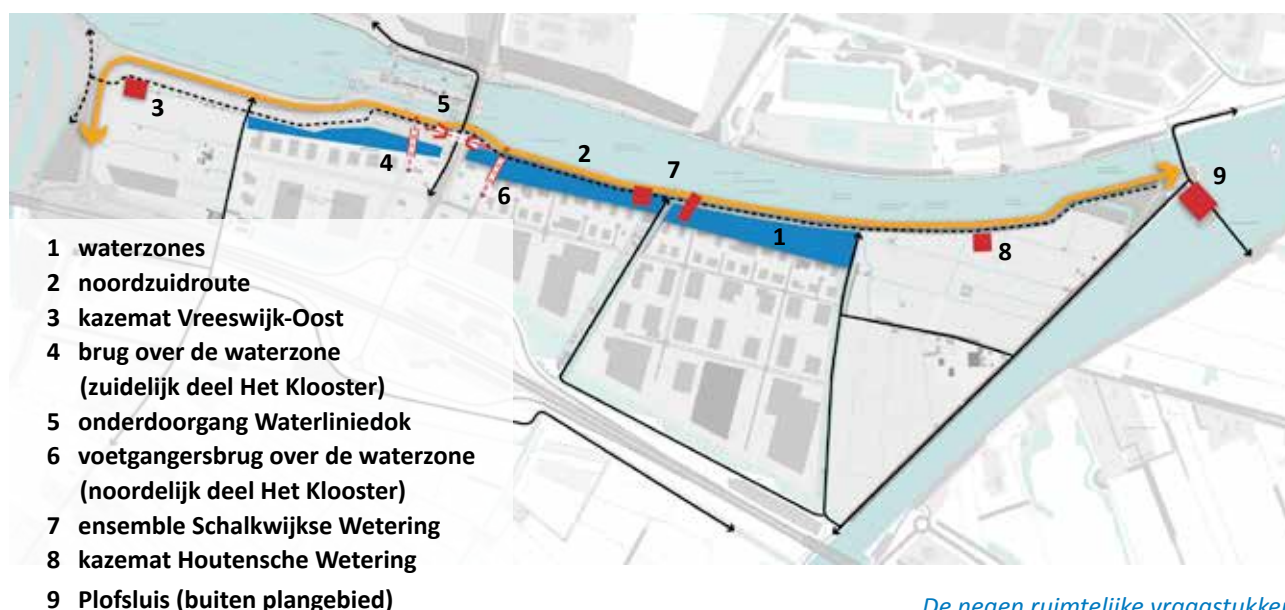
De inpassingssessie vormt een vervolg op de inpassingsbijeenkomst die in september 2013 heeft plaatsgevonden. In deze bijeenkomst is een aantal wijzigingen voorgesteld. De ruimtelijke consequenties van deze wijzigingen zijn in de afgelopen maanden uitgewerkt (ruimtelijk en financieel) en zijn met verschillende betrokken partijen reeds (bilateraal) voorbesproken. Er spelen nu nog een negental ruimtelijke vraagstukken die om een nadere onderbouwing vragen, nog vóórdat het TB op 1 juni wordt aangeboden aan Den Haag. In de inpassingssessie worden deze vraagstukken gezamenlijk en integraal besproken en worden (waar mogelijk) knopen doorgehakt. Financiële kwesties vormen nadrukkelijk geen onderdeel van de inpassingssessie. Hiervoor is een separaat bestuurlijk overleg gepland op 19 mei 2014.

Berto Meeuwissen en Martijn Franssen (Witteveen+Bos) presenteren de ruimtelijke vraagstukken, die nu nog aanscherping behoeven of waarover nu nog keuzes gemaakt dienen te worden. Deze negen ruimtelijke vraagstukken (zie afbeelding hieronder) worden tijdens de inpassingssessie met elkaar bediscussieerd en waar nodig vertaald naar concrete bouwstenen voor de inpassingsschets.

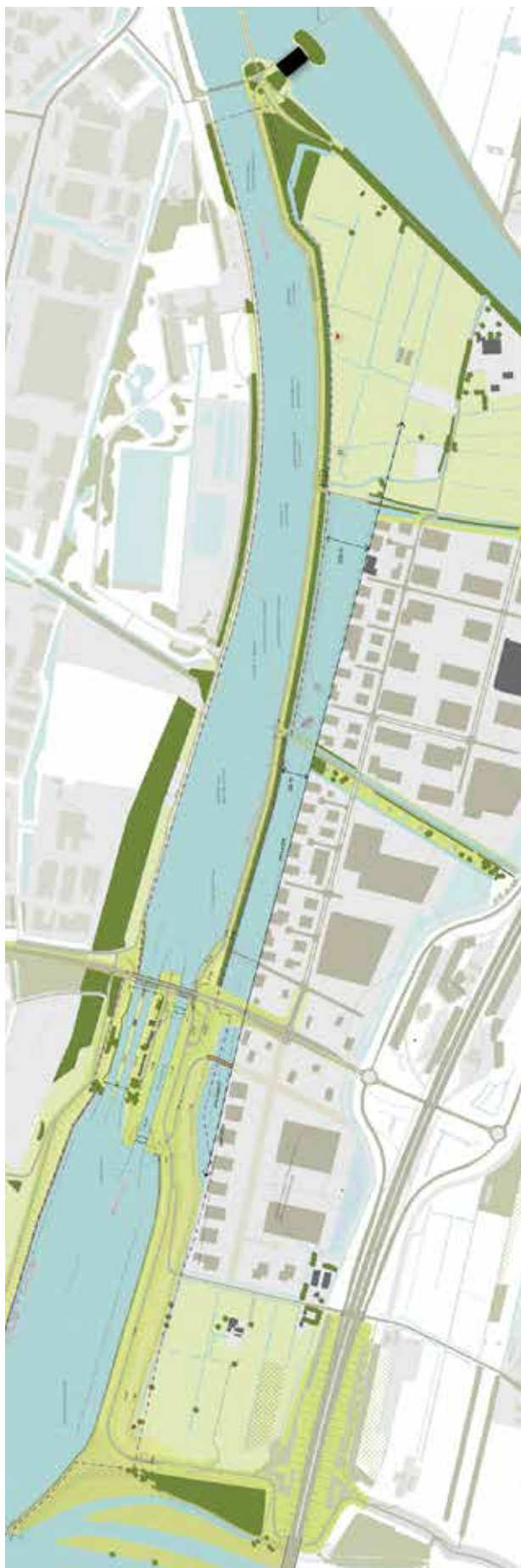
De resultaten van de discussies zijn per ruimtelijk vraagstuk vastgelegd in dit beeldverslag. Bij elk vraagstuk is daarbij aandacht besteed aan de vraag hoe de beoogde beeldkwaliteit kan worden geborgd in de desbetreffende (beleids-) documenten. Hiertoe wordt indien nodig bij de bouwsteen expliciet aangegeven of de gewenste beeldkwaliteit een harde 'eis' betreft, danwel 'richtinggevend' is.

Eén verhaallijn: objets trouvés

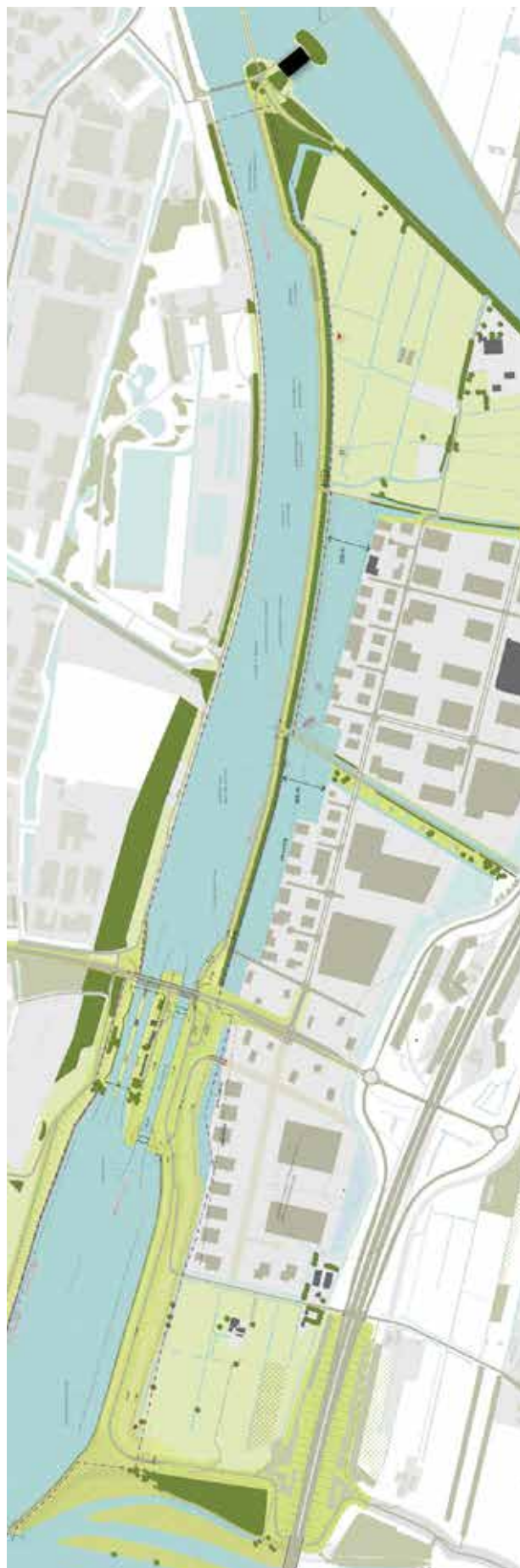
Het is van belang dat de verschillende bouwstenen bij elkaar een consistent beeld opleveren, dat in lijn is met het eerder opgestelde ambitedocument en met de hoofdlijnen uit het Landschapsplan. De te verplaatsen linieobjecten (inclusief de Liniedijk) worden daarbij als 'objets trouvés' behandeld. Volgens dit principe worden de objecten als schijnbaar opzij geworpen 'gevonden voorwerpen' herplaatst. Dit gebeurt op een duidelijk andere dan oorspronkelijk wijze. Zo wordt duidelijk dat de objecten zich niet op hun oorspronkelijke locatie bevinden. Ze worden bewust uit hun context gehaald. Deze verhaallijn uit het ambitedocument en Landschapsplan wordt consequent toegepast als principe voor het omgaan met de NHW-waarden op deze plaats (zie ook bijlage voor de reactie van de Stichting Menno van Coehoorn).

De negen ruimtelijke vraagstukken
[kaart: Witteveen+Bos]

Scenario 1 (De Klare Lijn)

Scenario 2 (Schalkwijkse Wetering)
[kaarten: Witteveen+Bos]

.....

Vraagstuk 1: waterzones

Tussen bedrijvenpark Het Klooster en de verplaatste Liniedijk (noordzuidroute) liggen brede waterzones. Voor de vormgeving en inrichting van deze watergebieden zijn twee scenario's ontwikkeld: 'De Klare Lijn' en 'Schalkwijkse Wetering' (scenario 1 en 2).

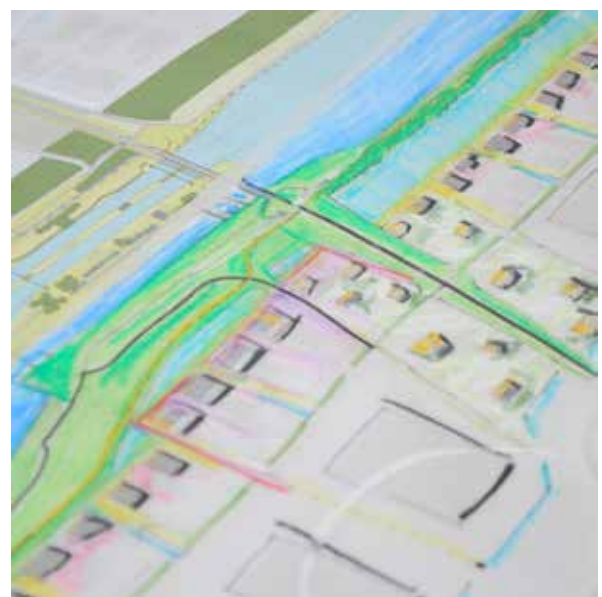
Noordelijk deel

Het scenario 'De Klare Lijn' geniet voor het noordelijk deel van het bedrijventerrein (deelgebied 2 en 3) de voorkeur. 'De Klare Lijn' markeert hier op functionele wijze de ruimtelijke overgang van de brede waterzone naar het aangrenzende bedrijventerrein. Er wordt een duidelijke ruimtelijke structuur aan het gebied toegevoegd met een herkenbare rand van bedrijfsbebouwing die direct grenst aan het water. 'De Klare Lijn' verschaft hiermee een heldere, waterrijke identiteit aan de nieuwe rand van Het Klooster. Dit waterrijke karakter wordt versterkt door - uitsluitend aan de zijde van het bedrijventerrein - een circa 5 meter brede rietoever te creëren die doorloopt tot aan de gevels van de bedrijfsgebouwen. Deze rietkraag verzacht de harde lijn van de bedrijfsbebouwing. Tussen de bedrijfsgebouwen door wordt het riet doorgezet. Hiertoe worden er wateroevers met riet aangelegd die ter hoogte van de doodlopende insteekwegen het bedrijventerrein insteken. Hierdoor kan er ook tussen de bedrijfsspercelen een waterrijk beeld met vernatting en riet worden gecreëerd. Dit beeld sluit aan bij het historische karakter van de inundatievelden, waarbij het water door loopt tot aan de hoger gelegen delen in het landschap. Tevens wordt hiermee het visuele effect versterkt alsof de bedrijfsgebouwen in het water zijn geplaatst. Het is daarbij van belang dat de gebouwen die grenzen aan de waterzones een duurzame uitstraling krijgen qua architectuur en materiaalgebruik. Dit is vastgelegd in het beeldkwaliteitsplan van de gemeente Nieuwegein voor het duurzame bedrijvenpark Het Klooster.

Zuidelijk deel

De keuze voor het scenario 'De Klare Lijn' is voor het zuidelijk deel van het bedrijventerrein (deelgebied 1) minder voor de hand liggend. Hier ontbreekt de fysieke ruimte (en noodzaak) om een brede waterzone te creëren, waardoor 'De Klare Lijn' hier nooit als één doorgaande structuur zal worden ervaren. Bovendien is er een peilverschil tussen de waterzone in het zuidelijk deel van Het Klooster en het water aan de noordzijde. Er wordt daarom gekozen voor een afwijkend ontwerp principe in het zuidelijk deel van Het Klooster, dat niet direct voortkomt uit het scenario van 'De Klare Lijn', maar dat wel verklaarbaar is vanuit de ruimtelijke omgevingskenmerken.

De knik in de noordzuidroute en de ontsluitingsweg naar Het Klooster geven in het zuidelijk deel aanleiding voor een onderbreking van de strakke, klare lijn aan de rand van het bedrijventerrein. Een deel van het terrein volgt deze knik en komt daarmee als een 'voortuitgeschoven post' in de waterzone te liggen. De waterzone heeft hierdoor minimale afmetingen, die worden afgestemd op het ter plaatse noodzakelijk geachte waterbergend vermogen voor het bedrijventerrein.

Onderbreking van 'De Klare Lijn' aan de zuidzijde van het bedrijventerrein Het Klooster (deelgebied 1)

De onderbreking van 'De Klare Lijn' leidt voor het zuidelijk deel van Het Klooster tot meer uitgeefbaar terrein. Of dit voldoende zal zijn om het verlies aan uitgeefbaar terrein in het noordelijk deel te compenseren (a.g.v. de tweede klare lijn en de wateroevers tussen de bedrijfsperven) dient door de gemeente Nieuwegein te worden berekend op basis van een geactualiseerde, digitale kaartondergrond. De oever van de waterzone wordt in het zuidelijke gedeelte van Het Klooster hetzelfde ingericht als aan de noordzijde. Dus ook hier wordt er aan de rand van het bedrijventerrein een 5 meter brede rietzone aangelegd die tussen de bedrijfsperven door wordt voortgezet.

Bouwstenen voor de inpassingsschets (eis):

- Aanleg brede waterzone op basis van scenario 'De Klare Lijn' in het noordelijke deel van Het Klooster.
- Onderbreking van 'De Klare Lijn' in het zuidelijk deel van Het Klooster, met uitbreiding van het uitgeefbaar terrein voor het bedrijventerrein aan de waterzijde, ter hoogte van de knik in de noordzuidroute.
- Aanleggen rietoevers van 5 meter breedte langs de gehele oever (aan de zijde van het bedrijventerrein) tot aan de gevels van de bedrijfsgebouwen.
- Aanleggen wateroevers met riet tussen de bedrijfsperven, ter hoogte van de doodlopende insteekwegen op het bedrijventerrein.
- Aanleg van het minimaal benodigde wateroppervlak t.b.v. waterbergend vermogen voor het bedrijventerrein in het zuidelijk deel van Het Klooster.

Bouwstenen voor de inpassingsschets (richtinggevend):

- Duurzame uitstraling van de gebouwen aan de rand van het bedrijventerrein, qua architectuur en materiaalgebruik.

Een tweede klare lijn

Er wordt voorgesteld om de geplande groenstrook langs de Schalkwijkse Wetering, met atelierruimtes voor kleinschalige bedrijvigheid in een groene setting, ook aan de noordzijde van de wetering aan te leggen. Hiermee ontstaat een brede groenzone die als een soort 'tweede klare lijn' extra (groene) kwaliteit genereert op het bedrijventerrein. Bovendien wordt hiermee extra ruimte gecreëerd voor het ensemble van linieobjecten rond de Schalkwijkse Wetering (zie vraagstuk 7).

Evenals aan de zuidzijde zou de groenstrook ook aan de noordzijde van de wetering (deels) uitgeefbaar kunnen zijn ten behoeve van kleinschalige bedrijvigheid en/of atelierruimtes in het groen. De situering van de bedrijfspanden en/of atelierruimtes die grenzen aan de waterzone dient nader (ontwerpend) te worden onderzocht, evenals de dimensionering en beëindiging van de brede groenzone op het bedrijventerrein.

Verbreiding groenzone langs de Schalkwijkse Wetering ('tweede klare lijn')

Bouwstenen voor de inpassingsschets (eis):

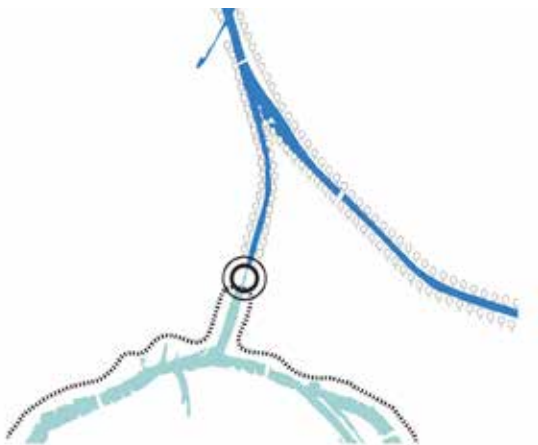
- Aanleg brede groenstrook aan de noordzijde van de Schalkwijkse Wetering ('tweede klare lijn').

Bouwstenen voor de inpassingsschets (richtinggevend):

- Ontwikkelen van bedrijfskavels in de groenzone t.b.v. kleinschalige bedrijvigheid en/of atelierruimtes.
- Dimensionering en beëindiging van groenzone op het bedrijventerrein nader te onderzoeken.

Vraagstuk 2: noordzuidroute

De noordzuidroute langs het verbrede Lekkanaal dient vanuit landschappelijk en recreatief oogpunt een mooi en aantrekkelijk beeld op te leveren met belevingswaarde voor alle gebruikers (voetgangers, fietsers, schippers, etc.). Daarbij is het van belang om aan te sluiten bij de landschappelijke karakteristieken zoals die in het ambitiedocument en het Landschapsplan reeds zijn vastgelegd. Hierbij vormt het karakteristieke onderscheid tussen het landschap ten noorden en ten zuiden van de Prinses Beatrixsluis het uitgangspunt. Hierin vormt het sluiscomplex een scharnierpunt. Ten noorden van de sluis ligt het Lekkanaal dat deel uitmaakt van het landschap van kanalen. Ten zuiden ligt het open rivierenlandschap van de Lek.

Onderscheid in karakteristiek tussen noord en zuid, met de sluis als schakelpunt [afbeelding: B+B]

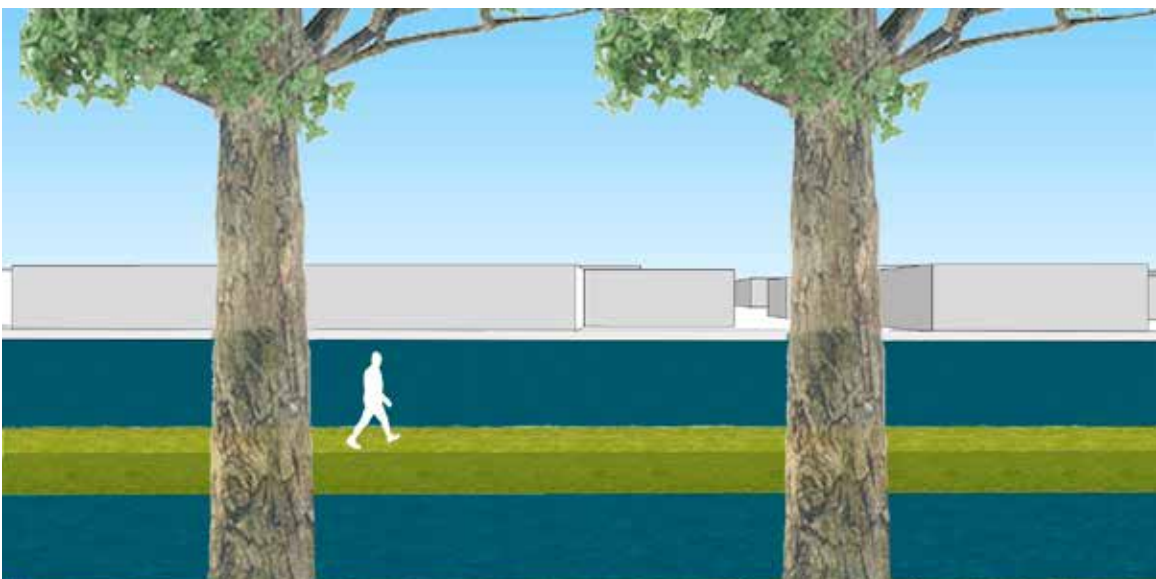
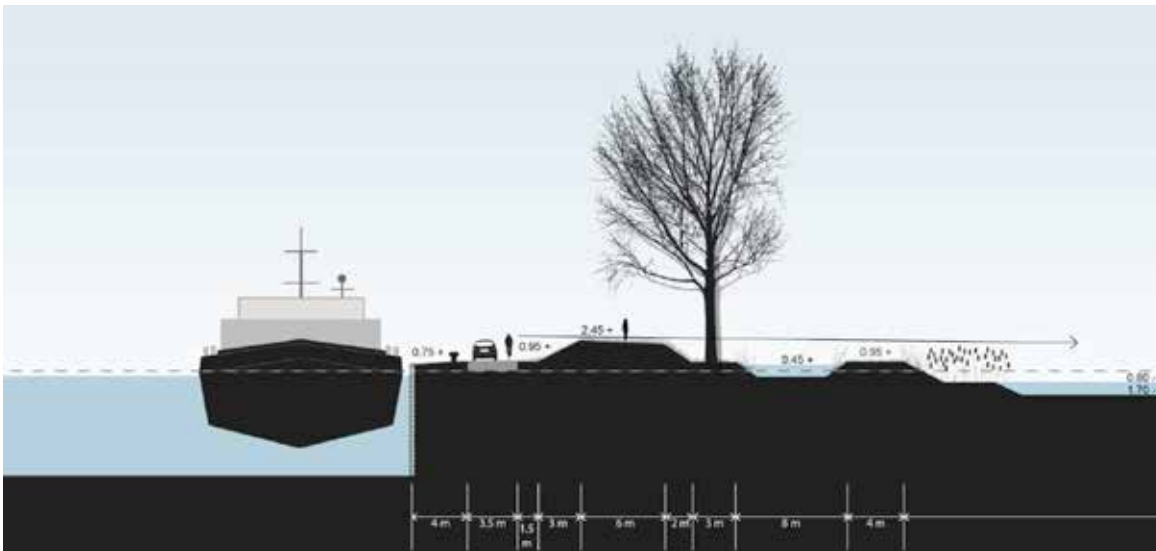
Noordelijk deel

In de inpassingssessie wordt voor het noordelijk deel van de route (het traject vanaf de Plofsluis tot aan de Prinses Beatrixsluis) een continu profiel geschetst dat recht doet aan het waterrijke karakter van 'De Klare Lijn'. Aan de zijde van de waterzone wordt het profiel hiertoe versmald, zodat er een extra strook water van 5 meter breedte kan worden gecreëerd. Binnen een zo compact mogelijke afmeting van het totale profiel wordt vervolgens een gedifferentieerde profielopbouw voorgesteld. Dit wordt bereikt door een verhoogd dijklichaam te realiseren tussen de rijbaan en de waterzone, waarbij het van belang is dat het zicht vanaf de weg op de waterzones behouden blijft.

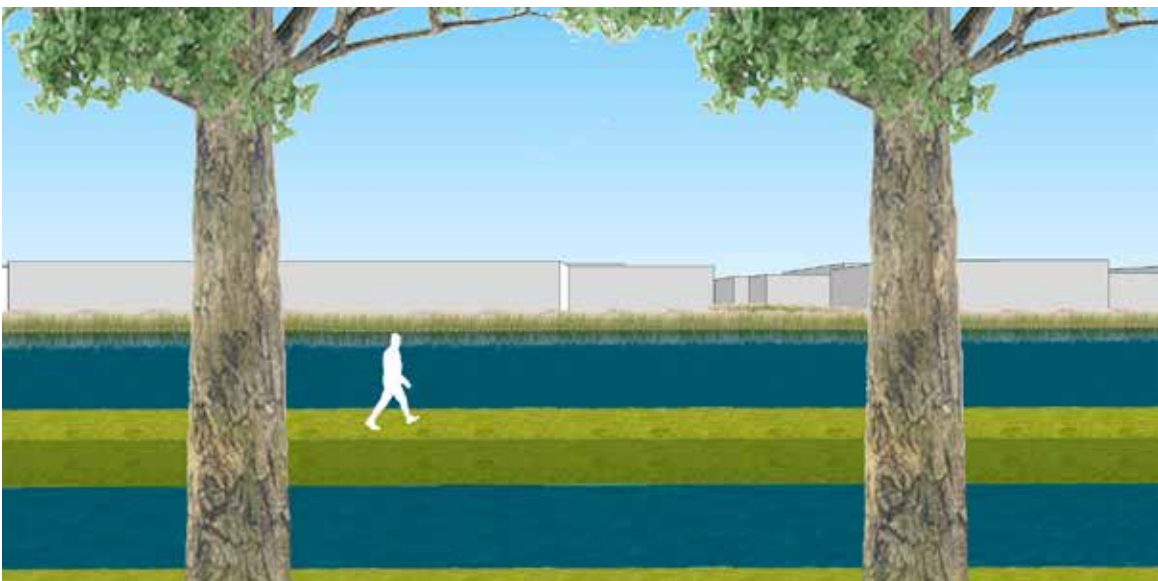
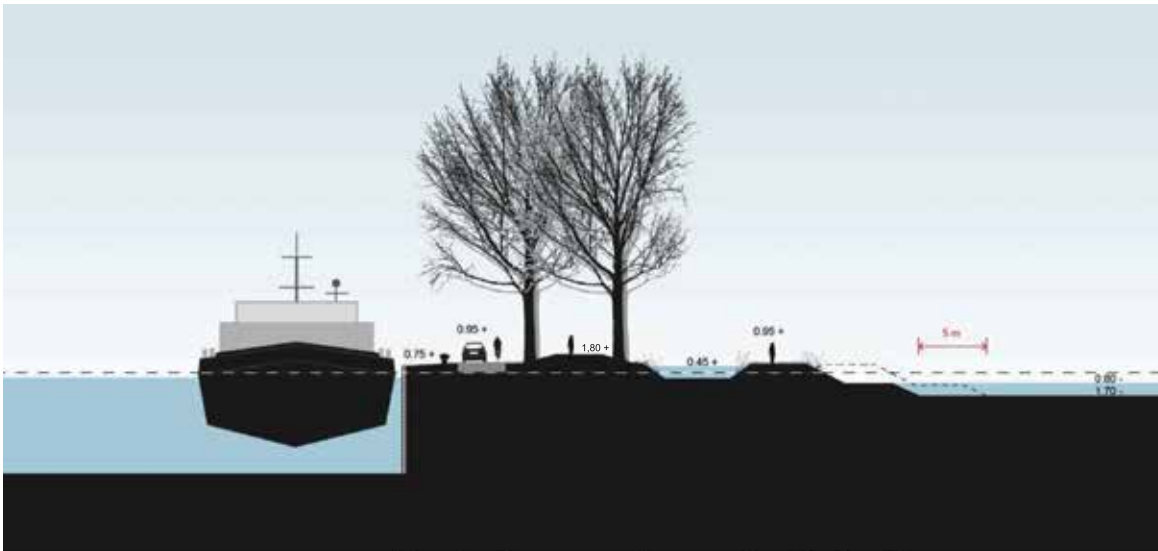
Een geringe dijkhoogte van circa 0,50 tot maximaal 1 meter (ten opzichte van het maaiveld van 0,95 meter +NAP) vormt hiervoor het uitgangspunt. Bovenop dit verhoogde dijklichaam komt een recreatief wandelpad te liggen. Mogelijk kan dit pad ook door fietsers worden gebruikt. Langs het wandelpad wordt aan de voet van het verhoogde dijklichaam (of in het talud) een dubbele bomenrij met populieren aangeplant. Hiermee wordt een doorgaande laanstructuur gevormd vanaf de verkeersbrug over de Prinses Beatrixsluis tot aan de knik in de weg, ter hoogte van het bosperceel nabij de Plofsluis.

Zuidelijk deel

In het zuidelijk deel van het plangebied krijgt de noordzuidroute conform het ambitiedocument en Landschapsplan een andere uitstraling. Het landschap is hier opener van karakter met uitzicht over het omliggende grasland, de voorhaven en de rivier de Lek. Hier wordt de wandelroute conform het Landschapsplan voortgezet als een onverhard pad aan de oever van de waterzone. Dit pad valt samen met het schouwpad van het waterschap.

Bovenstaande 3D-visualisaties laten bij het principeprofiel uit het OTB (boven) zien hoe de waterzone wordt beleefd. In het midden is het zicht gevisualiseerd van een wandelaar of fietser vanaf de rijbaan (0,95 meter +NAP) waarbij er tussen de weg en de waterzone een verhoogd dijklichaam van 1,50 meter is aangelegd (kruinhoogte 2,45 meter +NAP) . Deze kruin blijkt de waterzone geheel aan het zicht te onttrekken. Onder is het zicht van een wandelaar gevisualiseerd die bovenop de kruin staat.

De 3D-visualisaties op deze pagina laten bij het voorgestelde profiel uit de inpassingssessie (boven) zien hoe de waterzone in dat geval wordt beleefd. In het midden is het zicht gevisualiseerd van een wandelaar of fietser vanaf de rijbaan (0,95 meter +NAP) waarbij er tussen de weg en de waterzone een geringere dijkhoogte van 0,85 meter (kruinhoogte 1,80 meter +NAP) wordt aangelegd. Hierbij blijft het zicht op de waterzone en de rietkraag behouden. Onder is het zicht vanaf de kruin (1,80 meter +NAP) verbeeld.

Bouwstenen voor de inpassingsschets (eis):

- Versmalling van het profiel van de noordzuidroute op het noordelijk deel van de route (vanaf de Plofsluis tot aan de Prinses Beatrixsluis), waardoor een extra strook water van 5 meter breedte wordt gecreëerd aan de zijde van de waterzone, mits technisch uitvoerbaar en realiseerbaar.
- Gedifferentieerde profielopbouw met een verhoogd dijklichaam tussen de rijbaan en de waterzone met een dijkhoogte van circa 0,50 tot 1 meter.
- Aanleg van een recreatief wandelpad bovenop het dijklichaam.
- Aanplanten van een dubbele bomenrij (Populier) langs de noordzuidroute op het gedeelte ten noorden van de verkeersburg over de Prinses Beatrixsluis tot aan de geknikte aansluiting ter hoogte van het bosperceel nabij de Plofsluis, mits technisch uitvoerbaar en realiseerbaar.
- Aanleg noordzuidroute op zuidelijk deel van de route conform het Landschapsplan.

Bouwstenen voor de inpassingsschets (richtinggevend):

- Ruimtelijk tot uitdrukking brengen van het karakteristieke onderscheid tussen het noordelijke deel (kanalenlandschap) en het zuidelijke deel (rivierenlandschap) van de route met het sluiscomplex als scharnierpunt.

Vraagstuk 3: kazemat Vreeswijk-Oost

Verschillende linieobjecten en de Liniedijk dienen als gevolg van de verbreding van het Lekkanaal en de aanleg van de 3e kolk voor de Prinses Beatrixsluis te worden verplaatst. Dit dient op een herkenbare en eigentijdse manier te gebeuren. Hiervoor is gekozen voor de benadering van 'objets trouvés' waarbij alle linieobjecten als schijnbaar opzij geworpen 'gevonden voorwerpen' worden gesitueerd.

Deze verhaallijn wordt voor alle linieobjecten consequent volgehouden. Ook de kazemat Vreeswijk-Oost wordt volgens dit principe "liefdevol terzijde geplaatst".

Bouwstenen voor de inpassingsschets (eis):

- Consequent toepassen van benadering 'objets trouvés' voor het te verplaatsen linieobject.

Bouwstenen voor de inpassingsschets (richtinggevend):

- n.v.t.

Vraagstuk 4: brug over de waterzone (zuidelijk deel Het Klooster)

In de discussie over de waterzones (zie ook vraagstuk 1) is voor het zuidelijk deel van Het Klooster de keuze gemaakt om het wateroppervlak aan de zuidzijde te reduceren tot de minimale afmetingen die noodzakelijk zijn voor de waterbergingsopgave van dit deel van het bedrijventerrein. Hiertoe wordt de waterzone plaatselijk versmald. De rand van het bedrijventerrein krijgt hierdoor aan de zuidzijde van het gebied een minder waterrijk karakter. Hiermee wordt de keuze voor een brug over het water onlogisch. Er wordt daarom de keuze gemaakt voor een damconstructie in plaats van een brug over de waterzone. Met een damconstructie worden bovendien kosten bespaard die in het noordelijk gedeelte worden ingezet, bijvoorbeeld voor de aanleg van een extra brede groenzone (de tweede klare lijn) of voor de rietzones tussen de bedrijfspercelen.

Bouwstenen voor de inpassingsschets (eis):

- Aanleggen van een damconstructie ter hoogte van de zuidelijke ontsluitingsweg naar Het Klooster.

Bouwstenen voor de inpassingsschets (richtinggevend):

- n.v.t.

.....

De waterzone aan de zuidzijde van Het Klooster met een damconstructie over de waterzone.

Vraagstuk 5: onderdoorgang Waterliniedok

Voor de ongelijkvloerse passage van de verkeersbrug over de Prinses Beatrixsluis met de noordzuidroute is een tweede variant uitgewerkt, die de landschappelijke beleving voor (fiets)verkeer op de noordzuidroute verbetert. Het fietsverkeer op de noordzuidroute volgt hierbij een meer continue lijn. Er is vanuit de inpassingssessie geen duidelijke voorkeur aan te geven voor één van beide varianten. De variantkeuze wordt daarom overgelaten aan de opdrachtnemende partij(en). Er is instemming dat beide varianten mogelijk worden gemaakt in het Tracé Besluit.

Bouwstenen voor de inpassingsschets (eis):

- n.v.t.

Bouwstenen voor de inpassingsschets (richtinggevend):

- Keuze voor variant onderdoorgang Waterliniedok nader te bepalen.

Vraagstuk 6: voetgangersbrug over de waterzone (noordelijk deel Het Klooster)

De voetgangersbrug over de waterzone wordt niet langer als een noodzakelijk element gezien. Er wordt dan ook unaniem mee ingestemd om de voetgangersbrug te laten vervallen.

Vraagstuk 7: ensemble Schalkwijkse Wetering

Op de plek waar de de Schalkwijkse Wetering en de noordzuidroute elkaar ontmoeten, ligt een viertal (te verplaatsen) linieobjecten: de kazemat, het sluisje, een palengroep en een duikerfront (voormalige duiker onder Lekkanaal). In de inpassingssessie vormden alleen de kazemat en het sluisje onderwerp van gesprek.

De kazemat en het sluisje worden als 'objets trouvés' verplaatst en komen daardoor (deels) in de waterzone te liggen. Voor het sluisje is het de ambitie dat deze zodanig wordt gepositioneerd dat het een recreatieve functie kan krijgen als (voetgangers)verbinding tussen de wandelroute langs de zuidelijke oever van de Schalkwijkse Wetering en de kade tussen de omgelegde Schalkwijkse Wetering en de waterzone. Daarbij dient wel duidelijk te zijn dat de oorspronkelijke, historische betekenis van het linieobject (de sluisfunctie) verloren is gegaan. Belangrijk aandachtspunt is tevens dat het publiek toegankelijk maken van linieobjecten consequenties heeft voor beheer en onderhoud (inclusief veiligheid). Deze aspecten dienen derhalve te worden meegenomen bij de verdere uitwerking van de plannen.

Voor de herplaatsing van het sluisje dient het zoekgebied uit het (O)TB te worden verruimd. De technische haalbaarheid dient nader te worden onderzocht en te worden afgestemd met HDSR. Mocht deze oplossing niet haalbaar blijken te zijn en/of niet kunnen rekenen op instemming van HDSR, dan wordt teruggevallen op plaatsing in de waterzone.

Bouwstenen voor de inpassingsschets (eis):

- Consequent toepassen van benadering 'objets trouvés' voor de te verplaatsen linieobjecten.

Bouwstenen voor de inpassingsschets (richtinggevend):

- Toevoegen van functionele (recreatieve) gebruiksmogelijkheden voor het sluisje, bijvoorbeeld als overbrugging van de watergang in de wandelroute langs de Schalkwijkse Wetering, mits technisch uitvoerbaar en realiseerbaar.

Vraagstuk 8: kazemat Houtensche wetering

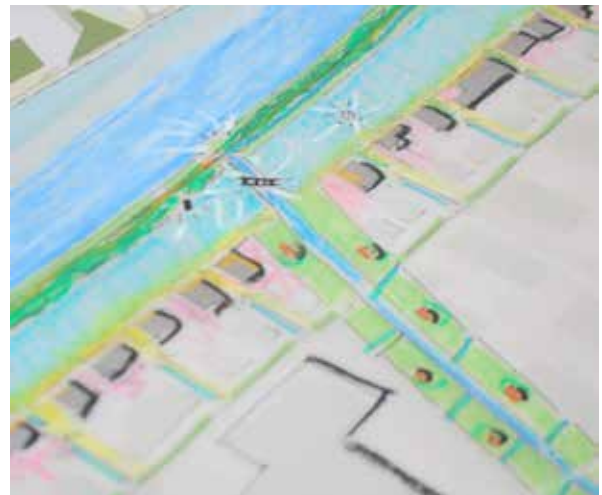
De kazemat Houtensche Wetering dient, evenals de andere linieobjecten, als een 'objet trouvé' "liefdevol terzijde te worden geplaatst". Dit dient te gebeuren op de wijze, zoals dat in het ambitiedocument en Landschapsplan is opgenomen. Mocht tijdens de uitvoering blijken dat de kazemat toch in zijn geheel kan worden verplaatst, dan hoeft deze (uiteraard) niet in delen te worden teruggeplaatst, zoals dat nu in het Landschapsplan is opgenomen.

Bouwstenen voor de inpassingsschets (eis):

- Consequent toepassen van benadering 'objets trouvés' voor het te verplaatsen linieobject.

Bouwstenen voor de inpassingsschets (richtinggevend):

- n.v.t.

Het ensemble van linieobjecten aan de noordzuid-route ter hoogte van de Schalkwijkse Wetering. Het ensemble ligt op de ontmoetingsplek van 'De Klare Lijn' van de waterzone en de 'tweede klare lijn' die wordt gevormd door de groenzone op het bedrijvenpark.

Vraagstuk 9: Plofsluis

De Plofsluis valt formeel buiten de kaders van de inpassingssessie. Toch is er een wens om dit bijzondere linieobject een nieuwe betekenis te geven in het uitgebreide recreatieve netwerk van fiets- en wandelroutes dat hier wordt aangelegd.

Er is globaal verkend welke maatregelen er genomen moeten worden om de Plofsluis recreatief toegankelijk te maken, dan wel om er een nieuwe bestemming aan te geven (renovatie/restauratie/tijdelijke herbestemming/herontwikkeling).

Er wordt voorgesteld om de (her)ontwikkeling van de Plofsluis niet afhankelijk te maken van het project Verbreding Lekkanaal en het een op zich zelf staand project te laten zijn. Maar als zich nu unieke kansen voordoen, dan kunnen die uiteraard wel worden verzilverd. Daarnaast wordt er geopperd om een brainstormsessie of een ontwerpcompetitie te organiseren om nader te verkennen welke (her)gebruiksmogelijkheden er zijn voor de Plofsluis en hoe deze exploitabel kunnen worden gemaakt.

Inpassingsschets

In de inpassingssessie zijn de hiervoor beschreven negen ruimtelijke vraagstukken bediscussieerd en waar nodig aangescherpt. Waar mogelijk zijn keuzes gemaakt en knopen doorgehakt. De uitkomsten van deze discussies zijn vastgelegd in dit beeldverslag. Een aantal vraagstukken heeft geleid tot concrete bouwstenen voor een zo optimaal mogelijke en realiseerbare inpassingsschets voor de verbreding van het Lekkanaal, de aanleg van de 3e kolk van de Prinses Beatrixsluis en de realisatie van het bedrijventerrein Het Klooster. Deze bouwstenen zijn met elkaar gecombineerd op één grote overzichtskaart: de integrale inpassingsschets.

De hiernaast afgebeelde globale handschets dient verder te worden uitgewerkt zodat het als een exacte (digitale) kaartonderlegger kan gaan fungeren voor een 'reken-en-tekensessie' waarin de ruimtelijke, waterhuishoudkundige en financiële consequenties van de voorgestelde ruimtelijke ingrepen inzichtelijk worden gemaakt.

Overzichtskaart waarop de ruimtelijke vraagstukken zijn vertaald naar concrete bouwstenen voor een inpassingsschets voor de verbreding van het Lekkanaal, de aanleg van de 3^e kolk voor de Prinses Beatrixsluis en de realisatie van het bedrijventerrein Het Klooster in het Linieland van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. (Inpassingsschets: Terra Incognita, mei 2014)

Bijlage

Gespreksverslag en reactie (e-mail) van de Stichting Menno van Coehoorn

MEMORANDUM

PROVINCIE :: UTRECHT

DATUM	30-4-2014
AAN	Dhr. E. Westerhuis, Menno van Coehoorn
VAN	Mariëlle Hoefsloot
DOORKIESNUMMER	Klik hier als u tekst wilt invoeren.
ONDERWERP	Verslag overleg dd 29-04-2014

1. Algemeen

Inpassingssessie 8 mei:

Helaas kan dhr. Westerhuis niet, en vervanging is niet mogelijk. We hebben afgesproken dat ik een verslag van ons overleg maak en dat toestuur aan de deelnemers van de sessie. Dit wordt ook toegevoegd aan het algemene verslag van de inpassingssessie. Mocht de ontwerpessie worden uitgesteld dan zal de stichting daar graag alsnog aan deelnemen. Ook aan een nadere uitwerking zal de stichting gaarne een bijdrage leveren. Verder meldt de stichting het volgende:

Dit deel van de NHW ligt in "Linieland". Volgens het Panorama Krayenhoff is dit te ontwikkelen tot "Museumland". De Plofsluis en twee van de drie kazematten zijn uniek en zonder meer museabel en behoren (ook volgens het Barro) getoond te worden als systeem in hun "natuurlijke" omgeving. D.w.z. dat de kazematten die daar specifiek voor ontworpen zijn worden getoond als onderdeel van de liniewal (die niet persé over het hele traject in dezelfde vorm hoeft door te lopen).

2. De vlakken

Vernattingszones:

De stichting ziet het liefst zo min mogelijk riet in de watervlaktes (eis). Hoe opener hoe beter, zowel voor beleving als voor onderhoud.

3. De lijnen

Beleving noord-zuid:

De rode draad door het gebied, van zuid naar noord, is de beleving van de liniedijk. De ervarbaarheid van de liniedijk is dan ook een eis. Daarnaast ziet de stichting de beleefbaarheid van de objecten in relatie tot de dijk ook als een vereiste. Dat betekent dat zij de objecten het liefst in, op of aan het dijklichaam of de verbeelding hiervan ziet liggen.

RWS heeft de originele bouwtekeningen van alle objecten langs deze route, maak hier gebruik van bij de inrichting van de beleefbaarheid (wens).

De liniedijk:

De weg tussen het kanaal en de liniewal diende als "gedekte weg" waar troepen zich ongezien over konden verplaatsen. Voorts werd de wal gebruikt als borstwering voor gewerschutters, die ook schuin naar beneden moesten kunnen schieten. Wat betreft de liniedijk hecht de stichting grote waarde aan een goede verbeelding van de liniedijk (eis).

Bij voorkeur met een lichte verhoging (wens) waar fietsers overheen kunnen kijken (eis). Zij stelt zich daar bijvoorbeeld een plonég bij voor: naast het fietspad een iets hoger liggend wandelpad náást de kruin van de dijk, die met een lichte hellingshoek afloopt richting water (wens).

Een verhoging is des te gewenster, omdat een hogere positie voor wandelaar en fietser ook een ruimer blikveld geeft en meer het ruimtelijk beeld van het inundatieveld zal versterken (wens).

4. De punten

Kazemat Vreeswijk Oost:

Als goed toegankelijke zuidelijke entree voor dit stuk NHW ziet de stichting hier graag een nadrukkelijk, beleefbaar statement (eis). De kazemat is goed zichtbaar vanuit de bocht en ligt naast een parkeerplaats met trapje, waardoor hier ideaal de context kan worden geschetst voor de beleving van de andere elementen van de NHW. Zeker als je als fietser of wandelende bezoeker hier begint aan het Zuid-noordtraject. De stichting is van mening dat je dit statement het beste vorm kunt geven door de sfeer uit de meidagen van 1940 te duiden, toen gebruik van dit stuk linie bloedserieus was. Dit kan door middel van (wensen):

- het aanbrengen van de omringende grondlichamen met reserveopstellingen, conform de bouwtekeningen van de kazemat
- het omgeven van de kazemat door een prikkeldraadversperring
- het overdekken van de kazemat
- informatieborden

Brug/dam zuid:

Hier heeft de stichting geen speciale wensen bij. Wel wijst zij nadrukkelijk op het belang van de sluis in zichzelf voor de recreant. Zij verwacht dat de aandacht van de passant die zich ter hoogte van deze brug/dam bevindt vrijwel geheel naar het markante object sluis gaat.

Tunneltje onder de hoofdweg door

De stichting ziet dit tunneltje liever niet (wens). In het tunneltje mis je het contact met de dijk en dat is jammer voor de beleefbaarheid. Bovendien hoort de sluis als object ook bij de beleefbaarheid van de NHW en dat wordt onderbroken door een donker tunneltje in te gaan.

Voetgangersbrug noord van de hoofdweg

De stichting ziet deze brug graag verdwijnen, om het wateroppervlak en daarmee de beleving van het open water zo groot mogelijk (zo ononderbroken mogelijk) te maken. Dit is een wens.

Kazemat Schalkwijksewetering & sluis:

Het betreft hier een museaal voorwerp (museaal voorwerp: roerende zaak van bijzondere artistieke, culturele of wetenschappelijke waarde waarvan de Staat eigenaar is of waarvan het beheer door een derde aan de Staat is toevertrouwd, uit: Regeling materieelbeheer museale voorwerpen 2013). Het museale aan deze kazemat is de unieke noord en zuid oriëntatie van de twee schietgaten langs de liniedijk, bedoeld om de dijk mee te verdedigen. Vanuit de schietgaten kon slechts 30 graden van het inundatieveld worden gezien (beschoten) vanaf de dijk.

De stichting ziet de verplaatsing graag met respect voor dit unieke karakter van de kazemat gebeuren. In de beleving van de kazemat in de toekomstige toestand zal dus duidelijk aandacht aan deze noord en zuid langs de liniedijk gerichte schietgaten moeten worden besteed (eis). Ook wenst zij het inundatieveld in de richting van de schietgaten graag zo obstakel vrij mogelijk te houden (dus geen sluisje erin, maar een zo groot mogelijke open ruimte water in de schootsrichting.)

Het is momenteel een erg plezierige plek om te zijn, de ruimte rond deze kazemat en het huidige sluisje. Voor de toekomstige beleving zou ook die sfeer weer gecreëerd moeten worden (eis) in bv de vorm van bijvoorbeeld een picknickplek (wens) of anderszins prettige situatie/ruimte om te vertoeven als recreant. In de oorspronkelijke situatie stond hier ook een loodsje met balken, dit zou teruggebracht kunnen worden als recreatief object (schuilhuisje? Wens).

Ook voor deze objecten geldt dat zij nadrukkelijk gelinkt moeten zijn aan de liniedijk (eis), bij voorkeur in, op of aan het (verbeelde) dijklichaam (wens).

.....

Het sluisje als los brokstuk in het water heeft in de ogen van de stichting weinig toegevoegde waarde en verplaatsing op die manier beschouwt zij als zonde van het geld. Ook vreest zij dat, met het bedrijventerrein in de nabijheid, een brok beton in een waterpartij al snel een industriële indruk wekt. Vermijd dit. Als je investeert in het terugplaatsen van de sluis, plaats die dan in een begrijpelijke context (van de oude functie), dus gelinkt (in, op, of aan) het dijklichaam (dit is een wens).

Funderingspalen:

Dit zijn geen museale stukken. Het betreffen funderingspalen voor een geplande, maar nooit gerealiseerde schuilplaats. Ze hebben alleen betekenis voor de stichting vanuit belevingsoogpunt (wens). Alleen indien er nadrukkelijk meerwaarde te creëren is met de plaatsing van de funderingspalen voor de beleving van de bezoeker in investeren, anders het geld inzetten op de museale voorwerpen.

Kazemat noord/Houtense Wetering:

Ook dit betreft een museaal voorwerp: een G-kazemat met gietijzeren koepel en afwachtingsruimte. Helaas is de gietijzeren koepel verdwenen. [Noot van MH: ook heb ik inmiddels begrepen dat de kazemat zo slecht is dat hij waarschijnlijk uit elkaar valt bij de verplaatsing en als verzameling brokstukken overblijft. De op de tekening ingetekende vleermuisbunker is een nieuw te fabriceren en te plaatsen betonnen doos speciaal voor vleermuisen, vanuit flora/fauna oogpunt, niet de originele kazemat. Het voorstel is om de brokstukken naast de dijk en naast de vleermuisbunker in het land te leggen. Heeft u daar wensen of eisen bij? BV een informatiebord met foto's van de oude situatie?] Reactie van de stichting ten aanzien van de redactionele noot: De informatie die u heeft over kazemat Houtense Wetering is m.i. niet juist. De kazemat zal beschadigd zijn bij het verwijderen van de koepel, maar vormt nog een geheel met de afwachtingsruimte en de toegang en kan worden verplaatst.

Plofsluis:

De plofsluis heeft nadrukkelijk een waarde in het noord-zuid verhaal als noordelijke entree van dit gedeelte van de NHW. Hij ligt goed zichtbaar en is beleefbaar. De stichting ziet het als een verplichting bij het werken aan dit noord-zuid traject om speciale aandacht aan de uiteinden te geven. Renovatie gericht op behoud ziet zij dan ook als minimale eis voor de plofsluis. Verder gaande restauratie heeft de nadrukkelijke voorkeur (wens). Zo ziet zij absoluut meerwaarde in het beleefbaar maken van de onderkant van de plofsluis: als je die toegankelijk maakt, dan kun je het systeem van de plofsluis pas echt waarderen en de sluisdeuren en de betonnen, op te blazen bak bezichtigen (wens). Voorts liggen er links en rechts naast de sluis twee machinekamers (waarschijnlijk leeg) en de bijbehorende gangen. Het is een wens van de stichting om die weer beleefbaar / toegankelijk te maken, inbegrepen de watergangen naar deze gemalen.

.....

Van: Evert Westerhuis
Onderwerp: Lekkanaal
Datum: 15 mei 2014 14:14:21 CEST
Aan: Robert Arends, Mariëlle Hoefsloot
Kopie: Fokke de Jong, Douwe Koen, Klaas-Jan Onrust, Hylke Bakker

Geachte mevrouw Hoefsloot,

Ik ontving het concept-verslag van de door u georganiseerde inpassingssessie. Dank daarvoor. Het resultaat is echter zeer teleurstellend. Op een enkel punt na, blijkt niets van onze inbreng/eisen/wensen

Het concept "object trouvé" is niet ter discussie gesteld, mogelijk omdat nog niemand weet wat dat nu precies inhoudt. De als rijksmonument aangewezen objecten worden nu "liefdevol" herplaatst. Wat dat betekent weet ik niet. "Met respect voor hun monumentale en museabele waarden" had ik nog kunnen begrijpen.

De kernkwaliteiten van de NHW zoals beschreven in het Barro worden ook met een "liefdevolle" herplaatsing niet in stand gehouden, tenzij de objecten binnen de zoekgebieden een plaats en opstelling krijgen die recht doet aan hun unieke waarden en functies. Ook de "verbeelding" van de liniedijk spreekt ons geheel niet aan. Zeker als het fiets/wandelpad op dit dijkje komt is er geen enkele referentie met de NHW meer over.

Wij willen overigens graag blijven meedenken/meepraten over de nadere uitwerking van het voor ons nog uiterst vage concept "object trouvé", misschien dat er binnen de nu aangewezen zoekgebieden dan nog een mouw aan te passen is, bijvoorbeeld door de twee noordelijke kazematten "kaal" half op/in het nieuwe dijkje te plaatsen. De herplaatsing van de kazemat Vreeswijk-Oost zal waarschijnlijk minder problemen opleveren.

Met vriendelijke groet,

E.N. Westerhuis

Voorzitter Stichting Menno van Coehoorn

Colofon

Dit beeldverslag is in opdracht van de provincie Utrecht opgesteld door Terra Incognita *stedenbouw en landschapsarchitectuur* uit Utrecht. Het vormt het verslag van een inpassingssessie die op 8 mei 2014 heeft plaatsgevonden op het provinciehuis te Utrecht.

Deelnemers aan de inpassingssessie

• Mariëlle Hoefsloot	provincie Utrecht
• Ingeborg Thoräl	Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit Provincie Utrecht
• Eric Luiten	Kwaliteitsteam Nieuwe Hollandse Waterlinie
• Frank Buchner	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
• Fieke van Leest	Programma Nieuwe Hollandse Waterlinie (Linieland)
• Jacqueline te Lindert	Rijkswaterstaat
• Frank Waarsenburg	Rijkswaterstaat
• Fester Velthuis	Rijkswaterstaat
• Paul Rijntjes	gemeente Nieuwegein
• Ies Visser	gemeente Nieuwegein
• William Hoogenkamp	gemeente Nieuwegein
• Berto Meeuwissen	Witteveen+Bos
• Martijn Franssen	Witteveen+Bos
• Robert Arends	Terra Incognita
• Kim Kool	Terra Incognita

Utrecht, 21 mei 2014